

Nieuw systeem leefstijlmonitoring

Staatssecretaris Martin van Rijn van Volksgezondheid heeft op 8 december een brief naar de Tweede Kamer gestuurd over de inrichting van een nieuw systeem voor leefstijlmonitoring, inclusief de monitoring van sport en bewegen. Voordelen van het nieuwe systeem: eenduidige landelijke cijfers voor bijvoorbeeld sportdeelname en beweegnormen én betere mogelijkheden voor verdiepende analyses en het leggen van dwarsverbanden met andere leefstijlthema's.

Tot voor kort werden gegevens over de leefstijl van de bevolking verzameld door verschillende instituten, zoals het Trimbos-instituut, VeiligheidNL en Rutgers/WPF, die deskundigheid hebben op het gebied van respectievelijk middelengebruik, ongevallen, bewegen en seksuele gezondheid. Ook het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en de GGD-en verzamelen gegevens over leefstijl. Dat leverde waardevolle informatie voor beleid, onderzoek en praktijk op, maar de verschillende gegevensverzamelingen waren qua inhoud en methode niet optimaal op elkaar afgestemd. Bovendien vertoonden ze zowel hiaten als dubbelingen.

Eenduidige landelijk cijfers per leefstijlthema

Om die redenen is een proces in gang gezet om de monitoringactiviteiten op het gebied van leefstijl te reorganiseren tot een verantwoorde basis voor overheidsinformatie. Het doel: eenduidige landelijke cijfers per leefstijlthema. Samen met alle relevante partners heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) een nieuw model van monitoring uitgewerkt. Behalve de betrokken instituten (Rutgers/WPF, NISB, Pharos, het Trimbos-instituut, VeiligheidNL, het Voedingscentrum en tot medio 2013 Stivoro) dachten ook het CBS, het SCP, GGD GHOR Nederland, TNO en het Mulier Instituut hierover mee.

Ter voorbereiding is een inventarisatie gemaakt van de bestaande dataverzamelingen en de behoefte aan gegevens. De keuze van de thema's is gebaseerd op de Volksgezondheid Toekomst Verkenning, op de bestaande vragenlijsten, de inbreng van de partners en de balans tussen de thema's. Dit heeft geresulteerd in de volgende onderwerpen: roken, alcoholgebruik, drugsgebruik, doping, bewegen, sportdeelname, voeding, overgewicht, seksueel gedrag en ongevallen.

De nieuwe opzet bestaat uit drie onderdelen:

1. Kernmodule Leefstijl

Een set van kerncijfers per leefstijlthema, die jaarlijks worden gemeten als onderdeel van de Gezondheidsenquête van het CBS. Het CBS zorgt voor afstemming met internationale standaarden én voor de aansluiting bij de gezondheidsmonitor die alle GGD-en in hun werkgebied eens per vier jaar onder de bevolking van 18 jaar en ouder verrichten. Met de GGD-monitor is het mogelijk om een deel van de kerncijfers eens per vier jaar uit te splitsen naar regionaal en lokaal niveau. In 2014 vond de eerste dataverzameling van de Kernmodule binnen de Gezondheidsenquête plaats. De uitkomsten komen medio 2015 beschikbaar.

2. Aanvullende modules

Peiling van achtergronden en determinanten die verklaringen kunnen vormen voor de jaarlijks opgeleverde kerncijfers. De informatie uit deze verdieping kan ook aanknopingspunten leveren voor beleid. In de aanvullende modules komen de diverse thema's in wisselende frequenties aan de orde, zoals bijvoorbeeld bewegen en ongevallen (eens in de twee jaar vanaf 2015), alcoholgebruik, roken, drugsgebruik en doping (allemaal eens in de vier jaar vanaf 2016). Ook is jaarlijks (beperkte) ruimte beschikbaar voor de uitvraag van actuele beleidsonderwerpen. Bij de inhoudelijke samenstelling van de modules en de analyse en

rapportage over de gegevens spelen de relevante instituten een leidende rol. De aanvullende modules worden uitgevoerd door het CBS, in opdracht en met aanvullende financiering van het ministerie van VWS en onder regie van het RIVM.

3. Monitoring jeugd

Anonieme gegevensverzameling aanvullend op 1 en 2 voor de uitvraag over gevoelige onderwerpen zoals roken, drinken, drugsgebruik en seksueel gedrag. Hiervoor worden twee bestaande gegevensverzamelingen gehandhaafd, namelijk de HBSC-studie (Health Behaviour of School aged Children, uitgevoerd sinds 2011 onder jongeren van 11-16 jaar in 40 landen) en het Peilstationsonderzoek Scholieren van het Trimbos-instituut (sinds 1984 uitgevoerd onder jongeren van 10-18 jaar, met sinds 1999 ook een Europese component).

De gevolgen voor sport en bewegen

NISB is blij met het nieuwe systeem, onder andere omdat het eenduidige cijfers over bijvoorbeeld sportdeelname gaat opleveren. Tot nu toe werden voor gegevens over sport en bewegen verschillende vragenlijsten gebruikt. En omdat de vraagstellingen verschilden, leidde dat tot verschillende cijfers, die aan professionals in het veld moeilijk vielen uit te leggen. Want wat was nu het juiste cijfer, welk cijfer moesten ze gebruiken?

Een ander voordeel is dat alle bij de monitor betrokken partijen toegang tot de verzamelde data krijgen. Voorheen had iedereen zijn eigen bestanden en die waren voor derden niet of slechts beperkt beschikbaar. Met een gezamenlijk bestand wordt het mogelijk om aanvullende en verdiepende analyses te doen op de bestaande data. Voordeel drie: omdat alle gegevens in één bestand staan, is het ook makkelijker om dwarsverbanden te leggen met andere leefstijlthema's, iets wat voorheen bijna onmogelijk was. Om sportblessures in kaart te brengen, werd in OBiN al lang de verbinding tussen sport en ongevallen gemaakt, maar nu liggen ook verbindingen met bijvoorbeeld roken en alcoholgebruik voor de hand.

Meer dan leefstijlthema alleen

Een nadeel van één vragenlijst is dat de verschillende leefstijlthema's maar beperkt ruimte kunnen krijgen. Aanvankelijk was de vrees dat in de Kernmodule Leefstijl alleen vragen uit de SQASH-vragenlijst (over alle vormen van dagelijkse beweging) terecht zouden komen. Dat is echter niet het geval; er zijn ook vragen uit de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) opgenomen. Wat NISB betreft is de vragenset over sport en bewegen daarmee voldoende robuust. Bovendien is er ruimte voor verdere verdieping in de aanvullende modules. Zoals de module over sport, bewegen en ongevallen (de opvolger van OBiN), die momenteel door CBS wordt getest en in 2015 voor het eerst wordt ingezet.

Uiteraard is sport en bewegen méér dan alleen een leefstijlthema. Het is een sociaal maatschappelijke activiteit met een duidelijke relatie naar gezondheid, maar heeft ook economische, sociale en culturele betekenis. Daarnaast stimuleert sport en bewegen motorische ontwikkeling en karaktervorming. Daarom blijft aanvullende monitoring vanuit andere bronnen noodzakelijk. Welke daarbij de voorkeur hebben, heeft VWS aangegeven in het document Kernindicatoren Sport 2014.

Meer informatie:

[Kamerbrief over nieuwe opzet Leefstijlmonitoring
Kernindicatoren Sport 2014](#)

Robert Gelinck, manager NISB
robert.gelinck@nisb.nl